“El monestir de Cabrera era al mig de les rutes de navegació”

Mateu Riera Rullan, investigador adscrit de l’ICAC i professor de la Facultat Antoni Gaudí i professor associat de la UAB, acaba de publicar la seva tesi doctoral. *El monacat insular de la Mediterrània occidental. El monestir de Cabrera (Balears, segles V-VIII)* és una coedició entre l’Ateneu Universitari Sant Pacià (Facultat de Teologia de Catalunya i Facultat Antoni Gaudí) i l’ICAC. Mateu Riera també és autor del llibre El Monestir de Cabrera: segles V-VIII dC.

El llibre és fruit d’una tesi amb molts anys de recerca al darrere.
Des del 2002, tot i que no sempre m’hi he pogut dedicar. Com que no he rebut cap beca ni ajut, sempre he aprofitat els mesos sense feina. Això ha fet que el treball s’allargués, però també li ha donat més contingut i consistència, a part que jo mateix he anat agafant més experiència, perquè hi he excavat cada any des del 1999, sempre amb codirecció de Magdalena Riera, l’arqueòloga municipal de Palma.

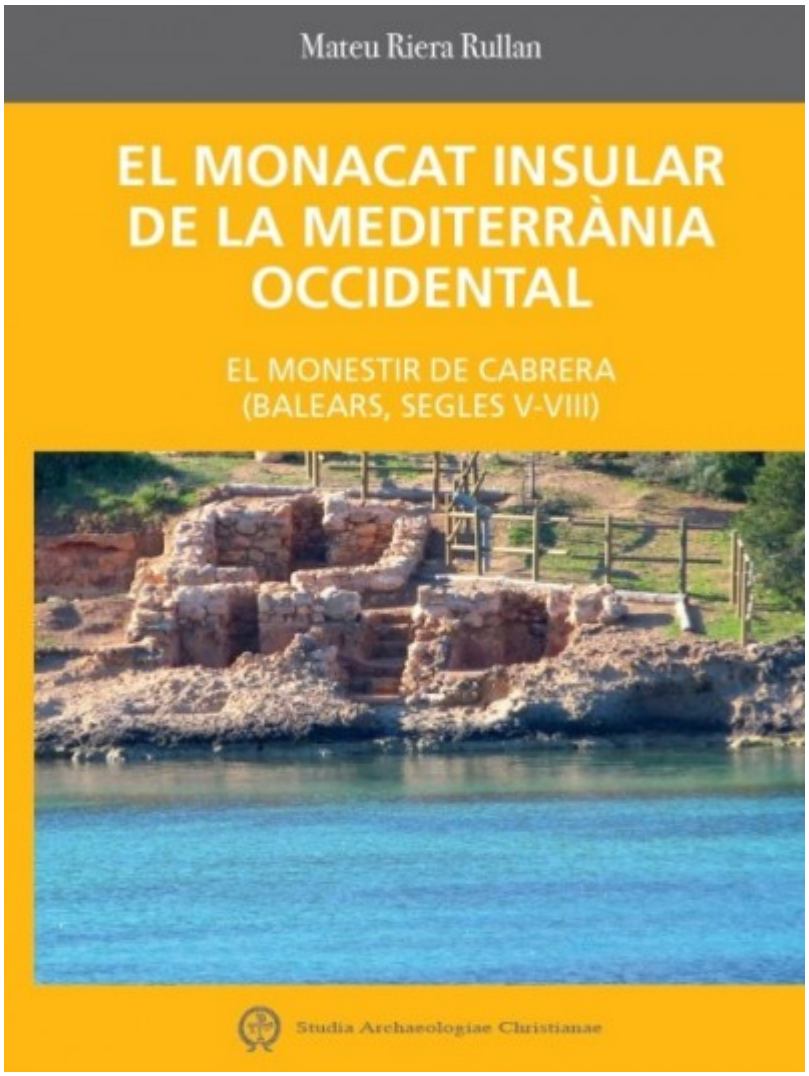
Abans no s’hi havia treballat?
S’havien fet petits treballs de prospecció a l’arxipèlag, però cap excavació arqueològica. Les interpretacions que se’n donaven eren superficials o equivocaven la localització del monestir.

Què han permès saber les vostres excavacions?
D’una banda, que els monjos van ocupar tota l’illa tant per viure-hi com per explotar-la. De l’altra, que hi havia un gran cenobi a la zona del port i dos o tres eremitoris més allunyats. Però el més interessant és fer servir les troballes (estructures i materials, com ceràmica, monedes, marbres i vidres) per interpretar com funcionava el monestir. També comparant-lo amb els monestirs d’altres illes de la Mediterrània occidental (França, Itàlia, nord

d'Àfrica) i sobretot de l'Atlàntic, on fa més anys que s'hi excava.

Com funcionaven aquestes comunitats?

Els monjos cerquen illes relativament petites al mig de rutes de navegació, amb disponibilitat d'aigua i possibilitat d'explotar-les. A Cabrera, per exemple, amb cargols de mar fan colorant de porpra. S'instal·len en un lloc relativament allunyat de la societat i com que dediquen part del dia a treballar, tenen un sistema productiu i participen dels intercanvis de la Meditarrània.

Què té Cabrera que la triessin?
Pot semblar una illa enmig del no-res però no, és ben al mig de les rutes de navegació. Hi ha aigua, té un port natural molt protegit i de molt calat, té terres aptes per l'agricultura i la ramaderia, a més de recursos marins destacables, i Mallorca és a prop.

Quina és la importància de la proximitat amb Mallorca?
Fonamental: el monestir necessita connexió amb Mallorca per intercanviar la seva producció manufacturada (porpra, salaons…) per productes que no tenien com cereals, i també per tenir noves vocacions. A l'illa no hi neix ningú, amb una generació el monestir s'hauria extingit! Les famílies pobres donen els fills que no poden mantenir als monjos. Els mallorquins els respecten molt i els fan donacions, com sal (tot i que no és demostrable arqueològicament) i ceràmica.

D'on neix aquest respecte?
Des de Mallorca veuen que en una Cabrera deshabitada hi han arribat uns nouvinguts vestits de manera estranya i han convertit una illa deserta quasi en un jardí! Els monjos tenen coneixements de medicina, produeixen porpra…

Però el seu objectiu devia ser la cristianització, no?
Sí, esclar, són monjos cristians, i com la tesi confirma formen part d'una xarxa d'expansió del monacat que va d'orient a occident, fins a l'Atlàntic. Un dels seus principals objectius és l'evangelització, i per això van a llocs rurals on no tots els habitants són cristians.

Mateu Riera en una classe de ceràmica d'època bizantina al Museu d'Història de Manacor aquest estiu.

Quin paper té Cabrera en el context del Mediterrani?
Hi ha una dada clau per comprendre la importància del monestir: la carta del papa Gregori Magne, escrita el 603, en què diu que hi envia un funcionari a posar ordre. Això vol dir que era un monestir considerablement gran, i els grans volums de ceràmica trobada fan pensar en una comunitat important. Suma-hi la quantitat de marbres de l'antiguitat tardana, signe de riquesa, i les àmfores de vi orientals, per exemple de Gaza, on es feia el vi més car de l'època.

La fi del monestir de Cabrera està lligada a l'arribada dels musulmans?
Directament o indirectament, sí. La primera ràtzia a les Balears és el 707. Però hem d'acabar d'investigar el final del monestir. Amb els musulmans, monestirs com aquest deixen de funcionar, perquè el comerç internacional comença a trontollar i ells eren fàcilment atacables.

Text: Carme Badia i Puig

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)